

OPBOUW



weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven
uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. h. pootlaan 242, alkmaar
adm.: merelhoven 273, capelle a.d. ijssel

J. KEUNING — CULEMBORG

Zingt een nieuw lied: God heeft ons wedergeboren

(1)

Als God zijn koninkrijk hier stichten komt, zijn heil en zijn gerechtigheid, dan — dat kan niet anders — wordt er ook een *nieuw* lied gezongen. Want Hij brengt wonderen, nieuwe wonderen, het laatste wonder, tot stand. Maar alle wonderen die God doet, ook het laatste wonder, ze liggen allemaal in het verlengde van het eerste wonder. Vandaar dat straks dan ook het lied klinkt van Mozes en van het Lam (Openb. 15 : 2-4). Het lied van het begin en van het einde.

Het begon immers met het lied van Mozes (Ex. 15 : 1-21), het lied over dat onverwachte, dat onmogelijke, dat adembenemende dat God gedaan had, toen Israël klem zat tussen de zee en de achtervolgende farao. Ze zaten als ratten in de val. En hun laatste kans was verkeken. Maar dan laat God zien dat het voor Hem nooit te laat is. Dat Hij verlossend heenbreekt door elke barrière. Dat zijn heil niet tegen te houden is. En dan beleven ze het: de zee, waarop ze doodliepen, wordt het pad van hun redding. Zijzelf komen veilig aan de overkant en farao met heel zijn stoet gaat onder in de vloed.

Als Israël dat ziet, dan barst het uit in gejubel. Dan zingen ze het lied van Mozes: Ik wil de Here zingen want Hij is hoog verheven; het paard en zijn ruiters stortte Hij in zee. Gij leidde in uw goedertierenheid het volk dat Gij verlost hebt.

Met dit lied van Mozes begon het. Maar het eindigt met het lied van het Lam. Het lied dat in heel wat variaties voorkomt in het nieuwe testament.

Met één van de meest sprekende

varianties opent Petrus zijn brief: Geloofd zijn de God en Vader van onzen Heer Jezus Christus die ons naar zijn grote barmhartigheid door de opstanding van Jezus Christus uit de doden heeft doen wedergeboren worden tot een levende hoop (1 Petr. 1 : 3).

Dat is dus hetzelfde thema, maar dan wel in een andere zetting. Want Petrus spreekt niet over de doortocht door de Rode Zee, maar over dat ene, waardoor alles anders is geworden: Jezus is opgestaan. Dáardoor — zegt hij — is onze situatie radicaal omgeslagen. Dat Jezus is opgestaan, dat is zo doorslaggevend, dat in de impasse waarin we gevangen zaten opeens weer een weg vooruit is opengebroken. Een weg door de verminkingen heen, een weg door de dood heen. Een weg naar de overkant: het land van melk en honing. En nu is het nog wel donker, maar het is toch niet écht donker meer. We moeten de woestijn nog wel door. En er zijn driegingen genoeg, net als tevoren. Maar er is drastisch iets aan die dreigingen veranderd. We zullen nog wel verwond worden en dodelijk vermoeid. Maar hoe bar en boos de tocht ook is die nog voor ons ligt, onze hoop kan er tegen en onze blijdschap kan er tegen. Want wat eerst de weg naar een zekere ondergang scheen, is nu een weg, Gods weg, naar het leven geworden. Door die ene, die er door kwam: Jezus is opgestaan.

Dat is het lied van Mozes niet meer. Dat is het lied van het Lam. Maar dat lied van het Lam ligt helemaal in het verlengde van Mozes' lied. Omdat in de opstanding van Christus de doortocht door de Rode Zee tot volheid is gebracht. Dat wat God begon toen Hij Israël uit Egypte haalde, dat heeft Hij afgemaakt, tot volheid gebracht in de opstanding van Jezus uit de dood.

Dat is een gedachte waarbij met name Israël steeds geleefd heeft: elk nieuw ingrijpen van God heeft het karakter van dat eerste ingrijpen dat aan het begin van Israëls bestaan stond: de doortocht door de Rode Zee. Bij elke nieuwe verlossingsdaad, bij verlossing van welke vijand dan ook maar, bij de terugkeer uit Babel, heeft Israël het telkens weer begrepen dat God het wonder van de doortocht herhaalde. Ja, en tegelijk verder doorvoerde, uitdiepte, vervulde. En ook telkens hebben ze beseft: hoe geweldig de verlossing ook is die we vandaag beleven, de uiteindelijke, de definitieve uittocht moet nog komen. Straks breekt het heil pas goed door, straks, als de Messias komt.

Wanneer de Messias dan eindelijk komt, als Jezus van Nazareth verschijnt, dan wordt in het nieuwe testament dat feit ook nadrukkelijk getekend als de vervulling van het begin: de verlossing uit Egypte.

Om een voorbeeld te noemen: als Maria en Jozef met het kind Jezus naar Egypte moeten vluchten om pas na de dood van Herodes weer terug te keren naar Israël, dan tekent Mattheüs daarbij aan: opdat vervuld zou worden hetgeen de Here door de profeet gesproken heeft, toen Hij zei: Uit Egypte heb ik mijn Zoon geroepen.

Je zou natuurlijk kunnen zeggen: Egypte, dat is toevallig hetzelfde land, waaruit ook Israël verlost werd. Bovendien verkeert Jezus daar in totaal andere omstandigheden dan Israël. Hoe kan Mattheüs nu verband leggen tussen het een en het ander? Hoe kan hij uit een toevallige overeenkomst (hetzelfde land) concluderen tot de vervulling van een woord dat God gesproken heeft?

Maar vermoedelijk heeft Mattheüs heel goed beseft dat die overeenkomst opzichzelf geen aanleiding gaf tot zo'n zwaargeladen gevolgtrekking. Dat woord „Egypte” is voor hem eigenlijk niet meer dan een trefwoord, dat opeens een rood lampje doet aanflitsen: Israël uit Egypte, Jezus uit Egypte, — nu, laat dat verder maar voor wat het waard is, maar als Jezus naar Israël toekomt, dan beleeft dat volk dan toch maar een herhaling en tegelijk de vervulling van Gods verlossingsdaad in het begin. In

Jezus breekt het heil van God zich een baan, niet voorlopig maar definitief, niet betrekkelijk maar finaal, niet tot op zekere hoogte maar radicaal. Dat kon toch ook niet anders. God laat toch ook varen wat zijn hand eenmaal begon.

Is dat ook niet de achtergrond van wat Jezus tegen zijn discipelen zegt op de dag van zijn opstanding: wisten jullie niet dat dit moest gebeuren? Onverstandigen en tragen van hart om niet te geloven alles wat in de Schriften op *Mij* betrekking had. En dan slaat Jezus de bijbel open en Hij begint bij Mozes om ze te laten zien dat dit begin van God wel uitlopen moest op deze vervulling. Dat het bij het lied van Mozes niet kon blijven, omdat het moest eindigen met het lied van het Lam: Jezus is opgestaan.

Zo staat God aan 't begin en komt Hij tot het einde. Gods doorbraak in het begin wordt vervuld in het kruis en de opstanding van Jezus Christus.

Daarom is het ook zo vreemd nog niet dat in het oude formulier van de doop — het teken immers van onze dood en onze opstanding (Rom. 6 : 4), van onze wedergeboorte — die ene zin voorkomt: Gij, die de verstokte farao met al zijn volk in de Rode Zee verdronken hebt, en uw volk Israël droogvoets daardoor geleid, door hetwelk de doop beduid werd.

IN DIT NUMMER

Pagina

- 193 Ds J. Keuning,
Zingt een nieuw lied: God heeft ons wedergeboren (1)
- 194 Ds H. Smit,
Bedreigd Verbondsbesef
- 195 Drs H. de Jong,
Hulp aan Surinaamse medechristenen
Drs W. G. Rietkerk,
Over het voorportaal van de Kerk (4)
- 196 M. van Damme,
Zijn eigendom
Ds M. R. van de Berg,
Jeremia (Bijbelstudie)
- 198 H. Langerak,
De Mens en zijn Masker
- 199 Prof. C. Veenhof,
Problemen rondom de V.U.

Bedreigd Verbondsbesef

Het „eigene” ten koste van het Verbond

In brede lagen van onze christelijke bevolkingsgroep beheersen Verbond en Kerkgemeenschap de gedachten niet meer. Daarbij zouden we gemakshalve naar buiten kunnen kijken. Naar allerlei opwekkingsbewegingen. Maar dat zou toch erg naïef zijn. We leven tenslotte in een tijd waarin de communicatie en de onderlinge informatie een heel hoge graad van mogelijkheid en ook van werkelijkheid hebben bereikt. En het komt me voor, dat wij als „buitenverbanders” een verhoogde vatbaarheid hebben voor tal van „nieuwe” impulsen en gedachten. Mogelijk is die vatbaarheid wel een onbewuste compensatie voor onze uitgesproken weerzin tegen de gedachtenpatronen die onze kerken in de afgelopen periode van strijd en van scheuring hebben beheerst! Er zijn er ongetwijfeld onder ons voor wie de Verbondsgedachte niets aan kracht of kleur heeft ingeboet. Maar dat is, dacht ik zo, niet algemeen meer. Als je dat vanuit de mens bekijkt is het ook niet zo'n wonder!

Als ik in de kerk zit, samen met vele broeders en zusters, dan hoor ik de verkondiging die tot allen gericht wordt. Ik ben er zelf bij, maar... „o.a.”! Als er een kindje gedoopt wordt, dan ontvangt het de doop als kind van gelovige ouders. En verder ontvangt het die doop ook samen met alle andere kinderen van de gemeente. Steeds de verticale historie-lijn: het gelovige voorgelicht. En daarbij de horizontale lijn van de gemeenschap hier en nu: mijn plaats in de „kring” van vele broeders en zusters. Het typisch persoonlijke, het „eigene”, ontvangt daarbij weinig klemtoon!

Velen zijn dan ook tegenwoordig weer op weg van de gemeenschap af, van het Verbond weg! En men is op weg naar de toespitsing op het persoonlijke, het eigene, het individuele.

Een kind van God, dat in een bijeenkomst of voor de T.V. getuigt hoe Jezus in zijn of haar hart en leven is binnengekomen, krijgt meer aandacht en belangstelling dan de doop van een kindje waarbij immers maar zo weinig „nieuws” en nog minder „persoonlijks” naar voren komt.

Het boeiende van de geloofsgetuige is in deze gedachtengang dan ook juist dat hij daar zo helemaal „zonder vader en zonder moeder en zonder geslachtsregister” staat. Hij is zo helemaal persoonlijk

Kerkelijk Leven

„hij”. Zij is in al haar eigenheid „zij”. En dan wordt de tegenstelling die men al lang aan het maken was soms uiterst ruw uitgebouwd. Kerkdienst en doop — het is toch eigenlijk maar „konfektie”, een massaliteitsprodukt. Terwijl we in dat persoonlijke getuigenis te doen hebben met „kleding naar maat”, met een heel speciale „toewending” van Gods genade! Men moet mij goed verstaan. Het is geenszins mijn bedoeling kwade woorden te spreken over het „eigene”, over de persoonlijke beleving, over de „genadetoewending” tot een ieder van de kinderen Gods. Neen, het bezwaar zit in het „ten koste van...”, in het akelige feit dat zovelen menen het persoonlijke tegen het algemene, het individu tegen het Verbond te moeten uitspelen! Dat kan niet en dat mag niet.

Maar... het gebeurt! De „trek” is tegenwoordig sterk van het gemeenschappelijke van Kerk en Verbond af. En naar het bijzondere en persoonlijke toe.

Het „eigene” ten dienste van het Verbond

Het is gezond onze aandacht eens even te richten op een geschiedenis die de omgekeerde „trek” vertoont. Van het unieke en bijzondere naar het algemene, van de persoonlijke toespitsing naar het gemeenschappelijke, van de enkeling naar de kerk. Ik bedoel de geschiedenis van Cornelius in Handelingen 10.

Aan Cornelius verschijnt een engel Gods (3). Het unieke van deze „toewending” blijkt al aanstonds uit de vrees die over Cornelius komt. Maar dan doet het merkwaaardige feit zich voor, dat de boodschap van de gezant van God neerkomt op het simpele bevel Simon Petrus uit te nodigen!

God bewandelt een merkwaaardige omweg!

De engel is uniek, uitzonderlijk. Maar de apostel Petrus betekent op alle manieren een „brug”: Een brug naar de Pinksterdag, waarop dezelfde Petrus immers de Christus verkondigde; een brug naar de gemeente van Jeruzalem, die immers verrees op hetzelfde fundament; een brug naar het funda-

Pastorale notities

Gereformeerd — om zich nader te reformeren

Het woord 'gereformeerd' betekent niet een gearriveerd zijn. Integendeel. Het houdt de eis tot dagelijks bekering in. Wij moeten dagelijks ge-re-for-meerd worden!

Echte reformatie is een reformatie van hart en leven. Een dagelijks wegdoen uit ons persoonlijk- en gezins- en kerkelijk- en maatschappelijk leven van alles, wat met de eis van Gods Woord niet in overeenstemming is.

Niet in een drukke activiteit. In een plotselinge vernieuwingsijver: in eens alles willen rechtbuigen van wat jaren lang in ons christelijk leven is scheef gegroeid. Maar in verootmoediging voor de Here en in de erkenning: wij zijn van het heilspoor afgegaan, je wij en onze vaad'ren tevens. Het moet anders. Gaan inzien: dit is in mijn leven niet goed; dat kan de Here in de kerk niet goed vinden en dat is Hem niet welgevallig. Laat ons er niet langer aan mee doen. Laten wij er mee breken. Laat ons onze wegen onderzoeken en doorzoeken, en laat ons tot Hem weerkeren.

Reformatie heeft plaats telkens als de bijbel weer onder het stof van daan komt. Hij kan op allerlei manier onder het stof komen.

Onder het stof van godsdienstige tradities. Onder het stof van verkeerde prediking. Onder het stof van verkeerde stichtelijkheid. Onder het stof van kerkelijke zelfvoldaanheid en dode orthodoxie. Onder het stof van wetticisme en legalisme en kerkisme. We zijn immers goed gereformeerd? We hebben immers onze formulieren en onze traditionele kerkelijkheid en we lezen toch iedere dag naar goede gewoonte een stukje uit de bijbel?

Maar als het God belooft de Schriftten voor ons te openen, dan gaat de bijbel weer in zijn nuchtere waarheid en klaarheid tot ons spreken. Dan verstaan we weer wat de zegen en de vloek van het verbond ons te zeggen hebben. Dat het maar niet voldoende is om Here, Here te zeggen, maar dat we de wil moeten doen van onze Vader, die in de hemelen is.

Dat heel concreet in het leven van iedere dag. Niet enkel maar hoorders, maar daders van het Woord zijn. Te beginnen bij ons zelf: Wie zal zijn afdwalingen weerstaan? Reinig mij, Here, van mijn verborgen zonden!

Daar mogen we gerust wel eens 's nachts een paar uur voor wakker liggen.

B. Telder, Bilthoven

ment van apostelen en profeten en naar de gemeente die op deze „petra” wordt gebouwd (Matth. 16 : 18). Het unieke en speciale dient de gemeenschap. De persoonlijke toewending van Gods genade baant de weg naar de plaats onder de vele broeders en zusters. De engel alléén zou Cornelius tot een éénzame christen gemaakt hebben. Wie zou het geloofd en erkend hebben! Maar... God stuurde Petrus met de bekende verkondiging die alle „kerkgangers” verbindt! Er is nog een opmerkelijk feit te noemen. En een orde die tegen elke gebruikelijke schematiek ingaat. Eerst „valt” de Heilige Geest op allen die het Woord hoorden (44). Dat is een duidelijk zichtbaar gebeuren. Ook een hoorbaar gebeuren. Te vergelijken met de feiten van de Pinksterdag (Zie 11 : 15). Daarna en daaruit konkludeert de apostel, dat het water van de doop door niemand geweerd kan worden. En dan vindt de doop ook plaats. Het „vallen” van de Geest op hen — schokkend, heel bijzonder — ...het leidt tot de bediening van de doop waarmee alle christenen gedoopt worden! De komst van de Geest heft Cornelius dus niet boven „de massa” uit. Ze dient juist om hem in de kerkgemeenschap in te voegen — „evenals wij...” (47). En dat vindt dan zijn beslag in de doop waarin de

genadige losmaking van het heidense verleden en de inlijving in de gemeente van Christus aan de dag treedt. De doop — het sacrament dat we zo goed kennen!

Geen valse tegenstellingen!

Het unieke, het persoonlijk toegespitste, het bijzondere... terwille van het Verbond en de Kerkgemeenschap. De komst van de engel terwille van de preek van Petrus. Het „vallen” van de Geest op hen terwille van de doop. Natuurlijk, we moeten Handelingen 10 niet gaan omvormen tot een traktaat over het „probleem” van de verhouding tussen enkeling en gemeenschap. Maar het kan ons goed helpen om valse tegenstellingen te overwinnen!

Verbond en kerkgemeenschap — ze mogen leiden tot allerlei wondervolle verbizonderingen en persoonlijke toespitsingen — denkt u maar aan de „gaven” zoals die in 1 Kor. 12 : 12 evv. behandeld worden. Dat is de éne kant. Maar we moeten ook de andere kant bedenken. Dat past ons als christenen-uit-de-heidenen, als „verwanten” van Cornelius, bijzonder! Kerkgemeenschap en Verbond, onze plaats daarin — ze berusten ook weer op het wondervolle unieke ingrijpen van God, op de per-

Hulp aan Surinaamse mede-christenen

Sinds november 1975 heeft de Gereformeerde Kerk (vrijgem.) van Amsterdam-Centrum contact met de Evangelische Broeder-gemeente in de Bijlmermeer, die bestaat uit Surinamers.

Dit contact ontstond eigenlijk ongezoekt. Een van onze ouderlingen, die administrateur is van de school, waarin de Surinamers hun kerkdiensten houden, werd uitgenodigd om de dienst op de onafhankelijkheidsdag, in november '75, bij te wonen. Wij gaven hem onze groeten mee en verzochten hem aan de Broeder-gemeente de vraag te stellen, of zij — vreemdelingen als zij waren — in enig opzicht onze hulp nodig hadden. Naar aanleiding van deze vraag, die eigenlijk een aanbod was, is de Broederraad (hun kerkeraad) met ons in contact getreden. Het bleek ons, dat zij voor hun gemeente, die nominaal 500 leden telt, binnenkort geen dominé meer zullen hebben, omdat de predikant die er nu op part-time basis werkt, naar Suriname terug gaat. Zij vroegen ons daarom, of wij hun aan een pastorale werker konden helpen.

Wij zagen er werkelijk een besturing van de Here in, dat we kort daarna in kennis kwamen met Kim Batteau, een Amerikaanse theoloog (Westminster Seminary) die hier aan de V.U. bij prof. Veenhof z'n doctorale studie doet en zich als belijdend lid bij onze gemeente wilde aansluiten. (Wat inmiddels ook gebeurd is.) Hij zocht juist een nevenbaan om met zijn gezinnetje (nederlandse vrouw en één kind) al studierend in leven te blijven. Aantrekkelijk voor ons was vooral, dat hij in de Verenigde Staten ervaring heeft opgedaan met pastoraal werk onder de negerbevolking van Chicago. Kim bleek voor dit werk te voelen en de eerste contacten, die wij legden tussen hem en de Broedergemeente waren hoopgevend. Het laat zich aanzien, dat zij het wederzijds goed met elkaar zullen kunnen vinden.

De Evangelische Broeder-gemeente — wat is dat eigenlijk voor een kerk? Dat vroegen wij ons natuurlijk ook af, toen wij er mee te maken kregen. Deze kerk is in Suriname de volkskerk en is daar ontstaan door de zendingsactiviteiten van de Broeders, die hier in Nederland ook vertegenwoordigd zijn en in Zeist hun centrum hebben. Hun oorsprong gaat terug tot in de 18e eeuw, toen de Broeder-Uniteit onder leiding van de graaf Von Zinzendorf in de boezem van de lutherse kerk in Duitsland ontstond. Aanleiding daartoe was de opvang, die deze christen-edelman bood aan de uit Bohemen voortvluchtige moravische gelovigen (geestelijke nazaten van Johannes Hus) op zijn landgoed Herrnhut in Oberlausitz. Toen mede als gevolg daarvan moeilijkheden ontstonden

met de lutherse landkerk van Saksen, liet Von Zinzendorf zich door de moravische broeders tot bisschop wijden (1737). Vanaf dat moment was er feitelijk een afscheiding van de lutherse kerk, hoewel dat zo niet bedoeld was. Nog bestaan met de luthers en goede contacten. De aldus ontstane Uniteit is zuiver geestelijk gezien een vrucht aan de boom van het duitse piëtisme. Een warm en blijmoedig geloofsleven kenmerkt haar, evenals een dogmatische argeloosheid. Wat de zending betreft, zijn ze in het protestantisme koplopers geweest. Een eigenaardigheid is verder nog, dat men het lidmaatschap van de Broedergemeente kan combineren met een ander kerklidmaatschap. — Wat de Broeder-gemeente in de Bijlmermeer betreft, wij hebben tot dusver met hen een goed religieus contact gehad, genoeg om met hen op geloofsbasis voor dit project samen te werken.

Het project is geraamd op vier jaar. Gedurende deze vier jaar zullen wij aan de Broeder-gemeente een bedrag uitkeren, waarmee zij br Batteau voor drie dagen in de week kan honoreren. Deze omslachtig schijnende vorm is gekozen om de zelfstandigheid van deze kerk te respecteren en te stimuleren. Want deze surinaamse gemeente mag dan financieel weinig draagkrachtig zijn, dat is geen reden om haar te bevoogden, ook niet goed bedoeld. En nu de vraag, hoe wij dat denken te financieren. Formeel zouden de andere kerken kunnen zeggen: wat Amsterdam-centrum aanpakt, moet zij weten, daar staan wij buiten; of: Als Amsterdam-centrum wat wil, laat ze dan eerst overleggen met de zusterkerken. Ieder heeft het recht zo te reageren. In dat geval moeten we het alleen doen en zullen we het, met 's Heren hulp, ook alleen doen. Niettemin hebben wij er bij het aangaan van deze verplichting op gerekend, dat we de hulp van de zusterkerken (vrijgemaakt en christelijk gereformeerd) zouden krijgen. We hebben dat niet afgewacht, omdat we meenden dat hier snel gehandeld moest worden. Een lange kerkelijke weg zou, vreesden wij, de spontaneïteit kunnen doden. Bovendien gingen wij er van uit, dat dit stukje overzichtelijke ontwikkelingshulp algemene weerklank zou vinden. Deze hulp is direct evangelisch (immers dienst in pastoraat, catechese en prediking) en is tevens controleerbaar. Allerlei strijdstok-verhalen gaan hier niet op. Hier ligt een stukje derde wereld vlak naast ons bed. Zou onze Here Christus het ons niet kwalijk nemen, als wij deze kans om zinvol te helpen lieten liggen?

Voorlopig kunnen kerken, diakonieën en/of particulieren hun gaven kwijt op mijn postgiro nr. 989277, t.n.v ds H. de Jong, Jan van Eyckstraat 2^a, Amsterdam-Zuid. Er komt nog een eigen giro-nummer voor dit doel. Een gift-ineens mag natuurlijk, maar het gaat ons vooral om een donateurschap voor een vierjarenplan. Het werk is al gestart.

Voor de commissie „E.B.G.-project” te Amsterdam, (ingesteld door de kerkeraad),

Ds H de Jong

soonlijke toespitsing. Het éne leidde tot het andere, het andere tot het één.

Men mag dus nooit spreken van „konfektie” tegenover „kleding naar maat”. Men mag niet denken dat men van het „lagere” van de doop opstijgt naar het „hógere” van het persoonlijke getuigenis. In Handelingen 10 wordt die „orde” van ons heilzaam door elkaar gerrammeld en als onze orde (= wanorde) aan de kaak gesteld.

Wij mogen het gemeenschappelijke en het uniek-persoonlijke niet tegen elkaar uitspelen. Verbond en kerkgemeenschap — ze staan als je het evenwichtig bekijkt in het midden. En daar moeten we ze ook maar laten staan — in het midden! Dat wil zeggen: We moeten ervan uitgaan in al ons werk. En we moeten er ook altijd weer naar terugkeren. En nooit de hoogmoed in ons hart toelaten, dat we „het lagere” ontgroeid zijn. Wie de gemeenschap niet erkent zal zichzelf nooit kennen.

W. G. RIETKERK — ECK EN WIEL

Over het voorportaal van de Kerk

(4)

Terug naar de natuur (vervolg)

Na de middeleeuwen is er veel gebeurd wat de relatie van de mens tot de natuur diepgaand beïnvloed heeft.

De ontwikkeling van de natuurwetenschappen zeker ná de tijd van Descartes hebben de moderne mens achtergelaten met het gevoel dat wij in de natuur in aanraking komen met één grote machine. Alles werkt en functioneert naar vaste wetten. De basis van alles zijn genen en atomen, die in processen betrokken worden, en tot een bepaald gevolg of effect leiden. Het is een gesloten systeem van oorzaak en gevolg. Dit levensgevoel heeft ertoe bijgedragen dat wij vandaag zo zeer met een milieu-krisis te maken hebben. De

mens ging oneerbiedig om met de natuur, zette die naar zijn hand en buite te uit.

Wij leven in een tijd waarin de natuur in veel opzichten sterven-de is.

Hier ligt dan ook de eerste serie vragen waarmee de mens uit onze tijd bezig is. Kennen wij de dieren en sterren en bomen wel zoals zij zijn, als wij ze hebben geanalyseerd tot op hun laatste atomen of genen en als wij weten hoe zij werken, groeien of draaien, ja zelfs ze naar onze hand kunnen zetten? Is ons in dit proces niet iets wezenlijks ontsnapt, waar de middeleeuwse mens en de Oosterling dichterbij staan? Hoe moeten wij nú heel concreet de problemen in het milieu — de luchtvervuiling, de visarme Rijn, de sloten zonder kikkers etc. — te lijf gaan?

Hier ligt de reden, voor het feit dat wij in l'Abri een boomgaard bezitten, die wij als proefboomgaard ter beschikking hebben gesteld aan de landbouwhogeschool in Wageningen. Er worden geen insecticiden gebruikt als bestrijdingsmiddel in onze boomgaard en er is opnieuw een bijzonder soort van evenwicht in de insectenwereld ontstaan, waar verschillende onderzoekers van opkijken.

Naast dit praktische punt zoeken wij naar antwoorden, die meer bezig zijn met de wortel van onze natuurbeleving. Bedoelt de bijbel niet iets anders met het woord „bewerken en bewaren” (Gen. 2: 15), dan wat wij ervan gemaakt hebben? Is niet vooral de nadruk op de autonomie van de mens, die in het centrum is komen te staan, sinds de Franse Revolutie, de oorzaak van een mens-centrale natuurbeleving? Wat zijn de economische consequenties van een ander natuur-beheer? Is de natuur wel een gesloten systeem van oorzaak en gevolg? Is er niet vrijheid

Vervolg op pag. 196

M. VAN DAMME — RILLAND

Zijn eigendom

Genesis 1 tot 3

Dit zijn hoofdstukken waar al enorm veel over geschreven en gesproken is. Ik zou mij niet willen mengen tussen al die schrijvers en sprekers als ik niet met de gedachte rondliep, dat ik bij het lezen van Genesis een eigen bril op had.

Laatst hoorde ik een preek — en dat is misschien wel de oorzaak van dit schrijven geweest — waarin gedreigd werd dat wie een woord toedoet of afdoet... we moesten allemaal zo lezen als de dominee het ons te lezen gaf!

Zo'n geestelijke tyrannie wekt weerstand.

Van zo'n actie komt reactie.

Ik heb gewoon het recht om te lezen door eigen bril.

En van de bril van theologen, geologen, geschiedkundigen en wat voor brillen er nog meer in de handel zijn, kan ik gewoon zeggen: jullie brillen heb ik niet nodig, m'n eigen bril is mij goed en niemand hoeft mij te dwingen om te lezen door deze of die bril.

Bij het lezen van Genesis wil ik goed beseffen, dat ook boven deze hoofdstukken staat: THORA — ONDERWIJZING.

God de Heer geeft onderwijzing aan zijn volk door de mond van Mozes. Daarom lees ik deze hoofdstukken met op de achtergrond het onderwijs dat er nog op volgt. Dus Gen. 1, 2 en 3 lezen als onderwijs en dat niet los van het onderwijs in het geheel van de Pentateuch.

En dan treft mij bij het eerste vers de overeenkomst tussen Gen. 1 : 1 en Levit. 25 : 23.

In Gen. 1 : 1 staat: In den beginne schiep God de hemel en de aarde. De Here begint te vertellen, dat Hij de Schepper is, dat houdt in: ook de Eigenaar. Hij kan zeggen: hemel en aarde zijn van Mij, en al wat er op is en alle mensen.

Het zijn maar vreemdelingen en bijwoners.

Tussen God en zijn schepsel bestaat een bezitsverhouding.

In Lev. 25 : 23 staat: Het land is het mijne dewijl gij vreemdelingen en bijwoners bij Mij zijt. En dan komt er verder een reeks van bepalingen, die allemaal beogen dat niet de een alles en de ander niets zal hebben. En er staat uitdrukkelijk bij, dit wordt geleerd: opdat niet de een de ander zal verdrukken.

Het zijn beide teksten, die, als we ze lezen in verband met het geheel van de 5 boeken van Mozes, ons sociaal en economisch denken kunnen ombuigen.

Levend en denkend vanuit deze gegevens, uit de Thora, had de kerk leermeester kunnen zijn in de westerse wereld.

Het is erg jammer, de kerk heeft Lev. 25 niet willen lezen vanuit Gen. 1 : 1. Onder de druk van machtigen in de kerk is de leer der kerk steriel geworden en het bezit der aarde kwam in handen van enkelen en de

massa van de mensen mocht vreemdeling en bijwoner zijn van de rijken! En de Heer die de Schepper was, werd niet geëerd.

Zijn schepping

„De aarde nu was woest en ledig en duisternis was over de afgrond en de Geest Gods zweefde over de wateren.”

Toen God de hemel en de aarde gemaakt had, was de aarde nog niet bewoonbaar. Het was een grote wildernis.

We kunnen gerust geloven, dat wij mensen er geen begrip van hebben en nooit zullen hebben: wat een enorm werk het geweest is, om de aarde bewoonbaar te maken.

Nog maar een poosje geleden las ik van geleerden uit Rusland, die hadden ontdekt dat de moleculaire eigenschappen van water maar toevallig zo zijn als ze zijn, d.w.z. het had heel anders gekund: hoeveel voorwaarden er al niet gecreëerd moesten worden voor de aarde bewoonbaar was — dat is voor ons mensen niet te begripen.

Wie wist een half jaar geleden, dat water maar heel toevallig water is zoals wij het kennen? We kunnen rustig zeggen: de Geest Gods heeft voor ons menselijk begrip zo enorm veel gedaan, toen Hij zweefde over de aarde, dat wij het nooit zullen bevatten. Onze hersens zijn er nu eenmaal te klein voor, om begrip te hebben van de werken, die God werkt. We zijn maar mensen, die een poosje wonen op aarde — en dat met miljarden tegelijk — op aarde, als een erwtje in een oceaan. Maar als je leest hoe sommigen over die werken Gods spreken, dan kan mij dat toch wel eens ergeren. Ze doen net of ze het zelf ook wel hadden gekund.

Dat ontzag voor de werken Gods is in de kerk ook nooit zo groot geweest. De gemiddelde theoloog vindt zich niet zo klein. Ze zeggen het wel, maar als je ze 's zondags hoort bidden, dan kom ik er niet van onder de indruk: al maar tegen God vertellen, wat Hij moet doen in de wereld.

En in de theologie ontbreekt dikwijls alle eerbied. God is een begrip, waar geweldig over getwist kan worden.

In de wijsbegeerte gaan ze Hem beredeneren of wegredeneren.

De zes scheppingsdagen

Als we nu verder lezen is het net of we te maken hebben met een bouw-werk. Het fundament wordt gelegd, de muren worden opgetrokken, het dak wordt aangebracht, het licht en de centrale verwarming worden geïnstalleerd, de provisiekast wordt gevuld, en als dan alles voor de bewoning klaar is, komt de mens.

Wat God allemaal al niet gedaan heeft om deze aarde bewoonbaar te maken, dat is geweldig. Hoe het allemaal gegaan is, is niet te vertellen, want dat begripen mensen toch niet. Het is voor ons mensen dikwijls al zo moeilijk om iets te vertellen over ons werk aan medemensen. Die mensen, die niet van ons vak zijn, begripen het niet. Hun begrip is niet ruim genoeg om de problematiek van ons dagelijks leven te vatten. Welnu: het verstand van mensen is helemaal te gering om iets te vatten van de werken van de Here God.

Maar... als die mensen, wanneer ze de warmte van de zon voelen en

Vervolg van pag. 196

in de beweging van de kleinste delen van de atomen?

Die vragen houden ons vandaag bezig. Niet alleen ons, ook de niet-christenen.

Vanhieruit zien wij in onze tijd dan ook een tegenbeweging opkomen in een richting, die wij goed kunnen verstaan en die ik „mystiek panteïsme” zou willen noemen.

Vele jongeren zoeken naar de harteklop van het universum in de dingen, in de natuur, de wind, het water en de vogels. Wie zich overgeeft aan de natuur doet een ervaring op die dieper gaat en veel rijker maakt dan de materialistische analyse van de wetenschapsman of de genoegens van de consumptiemaatschappij. Hij komt tot een diep besef van eenheid met het Al. Die ervaring staat centraal bij veel natuur-liefhebbers in onze tijd. Hier is ook de sympathie

voor de religies uit het Oosten uit te verklaren. Verwant hiermee is de biologisch-dynamische methode in de landbouw, die vele jongeren fascineert.

Moeten wij het in die richting zoeken?

Ik geloof dat er een derde weg is, tussen materialisme en pantheïsme in.

Wie die zoekt mag ik misschien twee boeken aanbevelen: Milieuhygiëne en de dood van de mens van F. A. Schaeffer en vooral C. S. Lewis, *Miracles*, hfdst. 9. Het is de bijbelse weg van het beleven van de natuur als kunstwerk van God. God schiep de dingen naar hun aard. Zij hebben een eigen geheel uniek karakter. Zij zijn waardevol en fascinerend in zichzelf. Dit onderscheidt deze derde weg van de middeleeuwse natuurbeleving waar de natuur alleen maar diende als medium, als brief van God waarmee Hij hogere

waarheden aan ons meedeelde. Neen, de natuur is niet goddelijk, of een spiegel van de heilswaarheden. Ook niet de noot van Adam van St. Viktor, maar wel: zij laat ons in haar uniekheid iets zien van de Grote Kunstenaar — zoals een schilderij van Rembrandt de meesterhand verradert zelfs tot in het detail.

Wie de natuur bestudeert, moet op nieuwe wijze gaan beseffen dat hij de tweede is die de dingen in hun samenhang doorziet. Hij volgt de sporen van een Ander, die hij „van achteren” mag zien (Ex. 33 : 23). Zegt Ps. 19 niet iets dergelijks: „het zijn geen woorden en het is geen sprake. Toch wordt hun prediking gehoord tot aan de eind der aarde.”? (Vgl. Rom. 1 : 20). Maar laat mij hier niet breder uitwijden. Het ging ons in deze artikelen over de voorhal immers meer om de vragen, dan om de antwoorden.

M. R. VAN DE BERG — LEIDEN

JEREMIA

Schuld belijden

En dan ziet de HERE het al gebeuren. Daar komt Israël en het belijdt schuld voor Hem. Het erkent dat er alleen maar heil en waarachtig leven is in Jahweh en in zijn gemeenschap. U moet de verzen 22-25 maar eens vergelijken met wat de verloren zoon bij zichzelf overweegt als hij bij de varkens zit. Daar vindt u dezelfde elementen.

Ook hierbij moeten we weer op een paar punten letten. In de eerste plaats: de afgoden zijn bedrog. Ze zijn ontstellend veeleisend. Ze vragen ontzaglijk zware offers. En

de vruchtbaarheid die door die warmte ontstaat, dan maar eerbiedig hulde brengen aan de Schepper van al deze dingen! De Schepper, die dat alles klaarmaakte, dat alles in gereedheid bracht, en zo de aarde bewoonbaar maakte voor mensen!

Ik heb in de zomer dikwijls de zon over het water op zien komen en dan dacht ik: als ik niet wist, dat er een Schepper was, zou ik de zon aanbidden.

En in zes dagen heeft de Here de hemel en de aarde gemaakt.

Dat staat er zo uitdrukkelijk, opdat wij na zes dagen van werken een dag zouden rusten.

Ook dit moeten we lezen in het geheel van de Thora.

Het is het onderwijs voor rust.

Van de zeven dagen een dag rust.

Van de zeven jaar een jaar rust.

Van de zeven maal zeven jaar een jaar rust, waarin alle bezit weer terug keert naar de oorspronkelijke eigenaar.

Want de aarde is ter bewoning voor alle mensen.

De Here God heeft al dat werk niet gedaan voor een paar mensen, neen: voor allemaal.

Het land is van de Here en ieder heeft recht op een stukje van het produktie-apparaat. En dan zegt Lev. 25 : 14:

Wie dit niet vatten kan, wil het niet vatten.

De kerk heeft het van de machthebbers in de kerk nooit mogen prediken. Eeuwen van kerkgeschiedenis hebben de echte prediking van Genesis verdonkeremaand.

Ik heb de bril niet van de theoloog, ook niet van de rijke grondbezitter. Ik wil hun bril ook niet. Ik heb mijn eigen bril en ik lees verder in Genesis.

Adam en Eva

In de hof is Adam bezig met wetenschappelijk werk: hij geeft de dieren namen.

Dat namen geven is noodzakelijk voor het denken en bezig zijn met het geschapene.

Nu zegt Adam: ik heb geen vrouw.

Als je dat leest, is het voor hem een gemis. Zijn soort van vlees is er niet bij. Dat is een opmerking, die heel belangrijk is: hier heb je de echte leer van de emancipatie!

Wie iets kent van de samenleving waarin Mozes de wetten gaf, zal erkennen hoe belangrijk het is, dat er geleerd werd: dat de vrouw *hetzelfde vlees* heeft als de man.

„Vlees van mijn vlees, been van mijn gebeente”.

Wat doet een mens met zijn eigen vlees?

Beschermen, liefhebben, verzorgen!

Daardoor is het huwelijk geen rechtsverhouding, het is een liefdesverhouding. Soms lijkt het of het alleen maar een sex-verhouding is.

Nu weet ik wel dat smaken verschillen, maar toch heb ik het gevoel, dat er veel op de tafel van de liefde gezet wordt, wat totaal geen smaak heeft.

Nu heeft de kerk geen best figuur geslagen, als het ging over het onderwijs in de liefde. Dat is ook wel te verklaren. Ik geloof, dat vele pastoors keurig netjes geleefd hebben. Ze waren niet zo netjes, soms waren ze homofiel of er zo tegen aan, half om half. Ze voelden zich geweldig

verheven boven alle mensen, wier geest niet heerste over hun lichaam. Dat kwam ook precies in de gedachtenwereld van hun Griekse filosofie — maar voor Adam bleef er geen waardering over.

In de kerken van de Reformatie stond Adam, die trouwen moest, helemaal aan de kant van het kwaad. Die had voor aller ogen bewezen, dat zijn geest niet heerste over zijn lichaam.

Maar Adam had de dieren gezien...

Ik zou wel eens willen weten: wie heeft wel eens het liefdesleven van dieren gezien, van pauwen b.v.? Dat is geweldig mooi!

Nu, Adam kende dat leven en wist gelijk toen hij Eva zag hoe mooi dat leven bij mensen worden zou.

Mensen zijn geestelijk tot veel meer in staat dan dieren.

Met dat vlees van zijn vlees en been van zijn been was Adam bijzonder blij.

Wie het vatten kan, vatte het!

Ze zouden kinderen krijgen.

„De mens zal zijn vader en moeder verlaten en zijn vrouw aanhangen”. Hier wordt niet gesproken over een rechtsverhouding.

De mens zou gewoon zijn vrouw liefhebben.

Die rechtsbepalingen zijn pas nodig geworden door de zonde.

Maar vanden beginne is dat zo niet geweest!

Liefde voor mensen in Afrika, India, Zuid-Amerika, enz.

Maar om je eigen vrouw lief te hebben, je kinderen lief te hebben, is veel moeilijker dan TV-liefde voor mannen en vrouwen en kinderen in Afrika.

Het is ook veel belangrijker. De ontwikkeling van Afrika zal bepaald worden door de liefde van de mensen in Afrika voor eigen man, eigen vrouw en kinderen.

Een gezin waar liefde is, daar is voor haat weinig plaats. Daar wil de laster niet groeien. Het kwaad spreken van de naaste is er geen geliefde bezigheid. Het groot willen worden ten koste van de ander gaat niet in de sfeer van het gezin. Degene die uit zo'n gezin komt, zal ook in de maatschappij niet op een onbehoorlijke manier voor zijn rechten vechten. Hij zal ook onrecht kunnen dragen.

De vele wetbepalingen uit de wet van Mozes, die beogen de positie van de vrouw te beschermen, bewijzen dat het onderwijs uit Genesis huwelijksonderwijs is.

Het was ook wel nodig. In de oude oosterse wereld vinden we de vrouw alleen als bezit beschermd; en dan nog maar alleen de vrouw uit de hoogste klasse van het volk.

De machthebbers hadden een hele wereld van vrouwen uit de lagere klassen als jachtveld. Het „weet gij wel dat God gemaakt heeft man en vrouw en deze twee zullen tot één vlees zijn” klinkt door de hele Thora, er straalt een licht van uit en het beschermt het leven van de mensen tot op deze dag.

Het opent een wereld om elkander lief te hebben en die wereld is groot en ruim.

Dat vals-vrome lieden die wereld niet verkleinen tot een godsdienstige eenheid, waar kinderen eigenlijk maar produkten zijn van lagere lusten. Dat goddeloze mensen die wereld niet verkleinen tot een wereld van de sex, waar geen plaats meer is voor een vrouw, die niet of niet meer aan de normen voldoet.

HULP BIJ BIJBELSTUDIE

ze geven er niets wezenlijks voor in de plaats. Ze ruïneren je leven (vs 23 en 24).

Dat is waar. Dat kun je b.v. zien als de Mammon je afgod is. Die laat je draven! Van 's morgens vroeg tot 's avonds laat. Onafgebroken. Je hebt nergens anders meer tijd voor. En als je eindelijk denkt: nu is het genoeg!, wat heb je dan bereikt? Heb je het geluk kunnen kopen met je geld of vrede en innerlijke rust? Neen. Je bent door al dat draven alleen maar vervreemd van de mensen, zelfs van de mensen vlak om je heen, je vrouw, je man, je kinderen en ook van God. Afgoden ruïneren je leven. In de tweede plaats blijkt hier waarin de zonde

van het volk in wezen bestaat: in het niet luisteren naar de stem van Jahweh, onze God (vs 25).

Dat is altijd weer de kern. Zonde is: wat Hij zegt naast je neer leggen. Dat wordt maar zelden onverbloemd toegegeven. Meestal wikkelen we prachtige argumenten om die weigering naar God te luisteren heen. Zo proberen we de kern te verdoezelen en onzichtbaar te maken.

Maar als we tot de HERE teruggaan, erkennen we tegenover Hem dat daar de kern lag. We hebben niet geluisterd naar uw stem. Dat was onze zonde.

God is liefde

Nadat de HERE als het ware zo hardop heeft zitten dromen, keert Hij in 4 : 1 weer naar de werkelijkheid terug. En Hij zegt tot Is-

raël: Kijk, zo kan het nu weer worden. Zó goed. Jullie leven kan weer volledig genezen worden in de gemeenschap met Mij. Bekeert u daarom.

Breekt met de gruwelen en de zonden. Dan ligt de weg naar Mij weer open. Dan geef Ik levensherstel: een leven in waarheid en recht en gerechtigheid. En dat is een belofte die niet alleen tot Israël uitgaat, maar ook tot de andere volken (vs 2).

Het komt aan op een omkeer naar Jahweh, op een besnijdenis van het hart (vs 4). Israël was een heidens volk.

Al die israëlitische mannen die op de heuvels van Juda de afgoden vereerden, waren besneden. Die besnijdenis maakte hen herkenbaar als kinderen van Gods verbond, die bestemd waren voor de gemeenschap met Hem.

Maar die uiterlijke besnijdenis was niet voldoende (vgl. Rom. 2 : 28, 29). Wie besneden is, maar niet luistert naar Gods stem, wordt door zijn besnijdenis niet beschermd tegen het oordeel. Daarom moet er de besnijdenis van het hart bijkomen, waardoor de stem van God, zijn Woord en Geest, in die directiekamer van ons leven de toon gaan aangeven.

Dat geldt ook voor ons. Wij mogen behoren tot de volken die elkaar in Jahweh de zegen mogen toebidden en zich in Hem mogen beroemen (vs 2). Daarom zijn we gedoopt. Maar als we als gedoopte kinderen van God niet luisteren naar zijn stem, zal de doop ons niet beschermen tegen Gods oordeel. Ook ons hart zal gedoopt moeten zijn, zodat Gods Woord en Geest ons levenscentrum en daarmee ons hele leven echt beheersen.

H. LANGERAK — UTRECHT

De Mens en zijn Masker

De dichter P. C. Boutens, die leefde van 1870 tot 1943, was, zo beweerde één van zijn vrienden, een excentriek mens. Ik geloof dat direkt. Juist iemand die anders is dan anderen stoot vaak zijn neus. En daarover gaat het gedicht van hem dat ik deze keer graag wil bespreken.

Ik was een kind zo rijk aan vreugd,
Totdat mijn hart het niet meer droeg;
Toen trok ik onder 't volk en vroeg:
Wie deelt mijn overvloed van jeugd?
Ik heb voor allen vreugd genoeg! ...
Ik vond niet één tot vreugd bereid:
Zij staarden in afwezigheid,
Of aan een ver en somber ding
Hun aller aandacht hing.

Ik werd een kind zo rijk aan smart,
Totdat mijn hart het niet meer droeg;
Toen trok ik onder 't volk en vroeg:
Wie deelt den kommer van mijn hart?
Ik heb voor allen smart genoeg!
Daar was niet één tot smart bereid:
Zij staarden in afwezigheid,
Of aan een ver en heuchlijk ding
Hun aller aandacht hing.

Toen voelde ik op mijn aangezicht,
Door een gestâge hand gebreid,
Het deksel der afwezigheid.
Een weefsel ondoordringbaar dicht
En zonder stoffelijk gewicht ...
Nu naar het masker lacht of schreit,
Vind ik bij elk gereed bescheid,
Of aan zijn minste wisseling
Het heil der wereld hing.

Zoo achter mom dat lacht of schreit,
Woont nu mijn blij en droeve kind:
Het weinig dat hij diepst bemint,
Bemint hij heimelijk weggeleid
In ongemoeide veiligheid.
En nimmer draagt hij aan den dag
Zijn laten traan, zijn laten lach:
Den glimlach waartoe smart hem bijt,
De tranen door geluk geschreid.

Om dit gedicht goed te begrijpen moet u die woorden: „Ik was een kind” niet los maken van: „zoo rijk aan vreugd”, want dan verliest het „Wereldsch liedje” zijn verrassende diepte. De dichter heeft toen hij volwassen werd, bemerkt dat een mens met z'n spontane vreugd en z'n onstuimige verdriet, bijna nergens terecht kan. Hij was, om iets te noemen, gegrepen door de woordkeus. Zijn hart was er vol van. En ja, waar het hart van vol is, nietwaar, daar loopt de mond van over. Dus reciteerde hij graag gedichten die hem niet los lieten. (Overigens nooit zijn eigen verzen.) Maar wat ontdekte hij? Er was bijna niemand die door zijn vreugde werd aangestoken. Ze keken wat voor zich uit. Een beetje pijnlijk soms. Echte aandacht hadden ze niet. En de dichter zag dat. En het deed hem pijn. Ook als hij verdrietig was en dat wat kinderlijk uitte bemerkte hij dat er in feite niemand was die daarvoor oprechte belangstelling had. Na-

tuurlijk, zo'n man of vrouw deed wel net of hij, of zij, luisterde, je hebt tenslotte je fatsoen, maar er kwam geen traan in het oog. Nee, misschien zelfs een twinkeling om dat kinderlijke gedoe van die grote kerel.

Ja, dat is de pijnlijke leerschool waar bijna elk mens doorheen moet.

Je kunt eenvoudig niet met je gevoelens te koop lopen. De ander luistert wel even, natuurlijk, maar is al heel gauw weer bezig met heel andere dingen. Met zijn eigen zaken.

Wie heeft dat nooit beleefd? Zeker de kinderlijke enthousiaste mens ondervindt dit.

En dan? Nu, de dichter werd geslotener. Hij bemerkte dat hij, net als de anderen, een masker ging dragen.

Hij beschrijft dat prachtig. Hij voelde op zijn gezicht, door een goed doorwerkende hand gebreid, het deksel der afwezigheid. Dat weefsel was zo dicht, daar keek niemand doorheen.

En kijk, dat masker kon lachen en schreien als dat nodig was. Nodig, om mee te doen met de anderen.

En eerst toen werd hij opgenomen in de kring en viel hij in de smaak. Maar het kind in hem, kwam nooit meer naar buiten. Dat, wat hij echt liefhad, waar hij echt van ondersteboven was, bleef veilig verborgen. De traan die hij schreide van geluk en de pijnlijke glimlach om

stil verdriet werden door niemand gezien.

Kijk, dat is nu in vier verzen een tekening van het leven, zoals alleen een heel groot dichter kan voortbrengen.

U moet het nogmaals lezen. Dan ziet u ze in gedachten, die mensen die helemaal gek zijn van een bepaald iets. Van kleuren of klanken, van vrouw en kind, van werk of hobby, van, nou ja, noem maar op, en die hun overlopend hart moeten legen in woorden. Zij vinden geen gehoor, zelfs niet als ze vol zijn van het evangelie.

Ook, en dat is het ergste, ook onder ons vaak niet. Dat kinderlijke enthousiasme, nee dat ligt ons niet. Dat hindert ons.

Als je deze dingen bedenkt dan bemerk je hoe groot dit gedicht is.

Het tekent één van de ergste gevolgen van onze val, te weten de eigenliefde die de liefde voor de ander verdringt. En dat geldt voor elk mens. Want ook hij die de dichter kan naspreken moet toegeven dat hijzelf ook faalt in z'n oprechte belangstelling voor de ander.

Daar is hij mens voor.

De Enige die het masker niet aanvaardde, maar eerlijk bleef en oprecht weende en lachte, en helemaal luisterde, en de volwassenen opwekte om kind te blijven, die kwam aan het kruis.

Terloops ...

l'Eglise, c'est moi

In zijn boekje „In de greep van het reusachtige” schrijft Dr C. Rijnsdorp een hoofdstuk onder bovenstaande titel, waarin hij er op wijst, dat er in het leven van de christenen vaak een accentverlegging plaats vindt „van Hem, de Eerste en de Laatste, naar wat des Heren ... is.” Voor velen is, vaak onbedoeld, de kerk belangrijker dan de Heer van de kerk. Het is de moeite waard enkele regels te citeren:

„De belijdeniskerken, onder de indruk van de macht der zonde, ook na ontvangen genade, zoals men in mijn jonge jaren zei, zochten het minder in de heiligheid der gemeenteleden dan in de zuivere belijdenis en haar handhaving. De kerk bestaat uit onzuivere christenen, maar zij kan een zuivere belijdenis hebben, die de leer van de bijbel geordend samenvat en het kerkelijk leven reguleert. Wanneer die confessie dan nog uitsprekt, dat zij te allen tijde onderworpen is aan de Schrift, is de zaak toch rond, zou men zeggen. De Confessio Belgica is met martelaarsbloed bezegeld; tezamen met de kostelijke, wekelijks uitgelegde en geprezen catechismus en de althans bij name bekende Dordtse Leerregeles vormt zij de Drie Formulieren van Enigheid. Is hiermee niet iets veilig gesteld? Het jongste belijdenisgeschrift is meer dan driehonderd jaar oud;

alles heeft een pâte van eerbiedwaardigheid gekregen; de Drie Formulieren vormen het trait d'union van onderscheidene, zich gereformeerd noemende kerken, dus...

Jawel, maar deze formulieren van enigheid hebben de onenigheid niet verhinderd.”

Hier stoppen we even.

Om na te denken.

Want inderdaad: enigheid en onenigheid liggen blijkbaar niet zo ver van elkaar.

Rijnsdorp vervolgt:

„Een gemeenschappelijke belijdenis kan niet voorkomen dat men zich vastbijt in zijn eigen gereformeerde denominatie, alleen bij de eigen nestgeur leven kan, alleen de eigen accenten als legitiem erkent, alleen de eigen sleutelwoorden gehanteerd wil zien. De klimaatsverschillen blijken hardnekkiger dan de officiële, gemeenschappelijke belijdenis...”

In dit verband zegt Rijnsdorp dan, dat er een accentverlegging plaatsvindt. Van Christus naar de kerk.

En van de kerk naar „ik”.

l'Eglise, c'est moi. De kerk, dat ben ik.

En zo hebben veel christenen vaak alleen voor zich zelf gestreden. Terwijl ze zich zelf en anderen wijsmaakten, dat het hen ging om de „enigheid”.

—o—

God wil mensen gebruiken bij Zijn werk.

Maar mensen maken daar steeds weer misbruik van.

God wil echte énigheid.

Maar mensen komen vaak niet verder dan onenigheid.

Mensen denken dat ze Gods kerk bewaren moeten.

Maar in de ogen van God zijn we — en nu citeer ik Rijnsdorp weer —

„allereerst gelijkhebbers, vadersvereerders, aanbidders van rode lettertjes, stomme

en dubbele e's; groepsfanatici, gewichtigdoeners, gemakzuchtigen, bangerds, ijdeltuigen, formalisten, en daarna zijn wij dit nog eens en nog eens.”

Zullen we weer even wachten en er over denken, of we ons zelf al gevonden en herkend hebben onder deze verzameling?

Of menen we, dat wij anders zijn?

„Wij komen ook niet verder dan dit en gaan met onze vrome kerktwisten, als God het niet verhoedt, onder het alziend oog van de televisie, en het hoongelach (of de verveelde geeuw) van miljoenen kijkers te gronde.”

—o—

Me dunkt, we moeten de les eens leren.

Onze kinderen zullen er ons dankbaar voor zijn.

De formulieren van enigheid zeggen hen niet zo veel. Is het een wonder?

Maar ze willen wel geloven en belijden en getuigen.

In enigheid.

Niet in onenigheid.

Onze jongens en meisjes willen het zien aan de ouderen.

Een preek met kritiek op de verzoeningsleer van Dr Wielenga zegt hen niet zo veel.

Maar ze vinden wel fijn, als ze in de gemeente mensen ontmoeten, die **verzoend zijn en vanuit die verzoening leven**.

Daarmee is niet gezegd dat die preek niet goed is. Maar leven uit de verlossing is méér.

Als dát leven onder de christenen meer werkelijkheid wordt, zal de onenigheid ook wel minder worden.

En de enigheid groeien!

Zo maar.

Als een wortel uit een dorre aarde.

P. C. van Wijk

C. VEENHOF — KAMPEN

Problemen rondom de V.U.

Wie in de voorbije weken de kranten goed gelezen heeft, is er van op de hoogte dat er om en in de Vrije Universiteit heel wat te doen is geweest en nog is.

Een paar weken geleden vergaderde de Universiteitsraad — dat is de instantie die het bestuur over de gehele Universiteit uitoefent. In deze raad zijn behalve vertegenwoordigers van de wetenschappelijke staf — professoren, lectoren enz. — ook studenten opgenomen. Deze laatsten worden „op democratische wijze” uit en door de studenten gekozen.

Op de genoemde vergadering kwam een belangrijke kwestie aan de orde. De universiteitsraad behandelde nl. de vraag of de kandidaatbestuurders met de **doelstelling** van de V.U. moesten instemmen of niet.

Velen zal deze vraag vreemd in de oren klinken. Ze zullen zeggen: **Is dat een vraag?** Spreekt het niet van zelf dat, als je bestuurslid van een of andere vereniging, organisatie, stichting wordt, je met de doelstelling daarvan **instemt**, ja, dat zelfs **van harte** doet? Als je met de doelstelling daarvan niet instemt **kun** je toch immers geen lid van het bestuur daarvan zijn? Ja, is het dan zelfs niet zo dat je dan, als eerlijk man, daarvan geen bestuurslid **wilt** zijn? Hoe kan men nu leiding geven aan het werk van een instituut, dat wil zeggen: er met alle kracht aan werken dat het door dat instituut beoogde doel ook **metterdaad** wordt bereikt, als men het met die doelstelling **niet eens** is, er niet ten volle achter staat?

Inderdaad: het spreekt van zelf dat een bestuurslid van een instituut, in casu de Vrije Universiteit, voor honderd procent achter de doelstelling daarvan staat, ja, die ook als een van harte aanvaard ideaal voor **alle eigen** werken aan dat instituut heeft aanvaard. En het spreekt ook van zelf dat zo'n instituut een dergelijke instemming van de kandidaatbestuurders niet alleen mag, maar ook **moet** eisen.

★ ★ ★

Maar deze elementaire waarheden worden niet door allen die aan de V.U. werken erkend en aanvaard.

Volgens de berichten die ik daarover in de pers las werd op de genoemde vergadering van de Universiteitsraad een „nota” van een „werkgroep” behandeld waarin over de „doelstelling” van de V.U. en de instemming daarmee door kandidaat-bestuursleden voor de Universiteitsraad werd gesproken.

De situatie was namelijk zo: De doelstelling van de Vrije Universiteit luidt al volgt: „De universiteit stelt zich ten doel als haar arbeid in gehoorzaamheid aan het evangelie van Jezus Christus te richten op het dienen van God en de wereld.”

Nu waren er evenwel personen, gegadigden voor de universiteitsraad, die deze doelstelling, opgevat naar de eenvoudige duidelijke zin daarvan, niet konden aanvaarden. Men heeft toen niet gezegd: dan kunt u, zoals van zelf spreekt ook geen bestuurder daarvan zijn. Men heeft toen, zoals met dat tegenwoordig graag zegt, naar een „alternatief” gezocht om de weg naar het lidmaatschap van die bestuursraad toch ook voor deze mensen vrij te maken. En dat alternatief heeft men gevonden in een verklaring die men de „dan-wel-verklaring” heeft genoemd. Die verklaring maakt het voor kandidaat-bestuurders mogelijk **niet** met de genoemde doelstelling in te stemmen. Zij kunnen volstaan met de verklaring van de doelstelling op de hoogte te zijn

en „naar de geest ervan” als bestuurslid te zullen handelen.

Wat dat „naar de geest ervan” in dit geval voor concrete betekenis heeft wordt enerzijds duidelijk als men zich realiseert dat deze alternatieve verklaring gegeven wordt door mensen die de officiële doelstelling niet kunnen en dus ook niet willen ondertekenen! En, anderzijds, dat men met die formulering „naar de geest ervan” letterlijk **alles** kan bedoelen. B.v. dat Jezus een grote Jood is geweest met verheven idealen, of dat „het christendom” grote humanitaire waarden vertegenwoordigt, of dat Jezus een socialist is, of zich **zonder meer** achter de verdrukten in de wereld plaatst, of dat hij een revolutie van bestaande verhoudingen en structuren predikt enz.

De universiteitsraad besloot nu met 17 tegen 16 stemmen de „dan-wel-verklaring” voor goed te **handhaven!**

De zaak is hiermede evenwel, zoals ik las, nog niet af. Voor de uitvoering van dit besluit van de universiteitsraad moet namelijk het reglement van de universiteit worden gewijzigd. En dat kan alleen gebeuren met toestemming van het bestuur van de vereniging waarvan de universiteit uitgaat.

De vraag is nu: wat zal dit bestuur doen?

★ ★ ★

De V.U. worstelt evenwel met nog een ander probleem. Namelijk dat van de infiltratie van kommunisten in het universitaire leven.

Het is duidelijk geworden dat kommunistische studenten een enorme invloed uitoefenen in het leven van de universiteit.

Dat hoeft niemand te verwonderen. **Als** in een of andere organisatie, welke ook, kommunisten indringen, dan is het zonder meer hun opdracht met **alle** mogelijke middelen daarin invloed te oefenen om ten slotte de macht in handen te krijgen. Dit is het abc van de kommunistische strategie en tactiek.

Er zijn onder de 12000 studenten van de V.U. volgens een artikel in Elseviers-Magazine niet meer dan 135 die als actieve C.P.N.-leden worden beschouwd. Maar deze zijn dan ook ongelofelijk actief!

De „**Studentenraad van de V.U.**” (de SRVU) die zeventig procent van de V.U.-studenten vertegenwoordigt heeft een bestuur van negen leden. Daarvan zijn er maar liefst **zes** kommunist! Sinds de invoering van de „Wet Universitaire Bestuurshervorming”, als gevolg waarvan die Studentenraad werd gevormd, fungeerden daarin successieff vier voorzitters. Deze spelen nu alle vier een voor-aanstaande rol in het C.P.N.-district Amsterdam. Het zijn Karel Drexhage, Victor Rutgers, Jeroen Saris, Frans Beckers.

Via de Progressieve Kiesvereniging (PKV) is deze **Studentenraad van de V.U.** met acht zetels in de bovengenoemde **Universiteitsraad** vertegenwoordigd, zes ervan worden bezet door kommunisten!

De **Raad voor Studentenaangelegenheden** heeft voorts een studentenfractie van zeven leden, daarvan zijn er vier kommunist!

Volgens Elseviers-Magazine organiseerden drie kaderleden van de Studentenraad op 29 november van het vorige jaar in het Combinatiegebouw van de Uilenstede (behorend aan de V.U.) een openbare discussieavond met als spreker Marcus Bakker. Dank zij de medewerking van leden van de **Studentenraad van de V.U.** hield de C.P.N., district Amsterdam, een openbare vergadering in het gebouw aan de Prins Hendriklaan. Voor deze bijeenkomst was niet de vereiste toestemming van het College van Bestuur gevraagd.

★ ★ ★

Men kan alleen maar grote bewondering hebben voor de ongelofelijk knappe strategie, tactiek en energie van zo'n klein groepje kommunisten die het hun mogelijk heeft gemaakt een zo exorbitante invloed binnen de V.U. te veroveren.

Maar tegelijk krijgt men een gevoel van onbehagen — om geen scherper woord te gebruiken — voor de indolente massa die zich

zo door kommunisten laten manipuleren. Men spreekt in de gereformeerde wereld in verband met allerlei „linkse” activiteiten vaak van de „zwijgende meerderheid”. Het was misschien beter te spreken van de „onverschillige meerderheid”!

Moet in deze gang van zaken het gevolg worden gezien van het ontbreken van het alles-beheersende in het leven van een christen, dat in huis en op de middelbare scholen niet (meer) wordt gekend en geleerd?

Onder het bekende, afgesloten en hypocriete voorwensel van een strijd te voeren voor de realisatie van de democratie in de V.U., voeren de kommunisten ook daar hun strijd om de macht. Maar als er ooit „een moord op het woord” gepleegd is dan is dat wel geschied in het kommunistische gebruik van het woord „democratie”. De bekende socialist Schumpeter schreef eens dat de „volksremocratie” van het communisme een grotere poppenkast is dan ooit onder kapitalistisch bewind is geweest!

Die kommunistische democratie is in een staat niet een dictatuur **van** het proletariaat maar voluit de keiharde dictatuur **over** het proletariaat. En in de partij is het de dictatuur van een élite!

Op de kommunisten is een bekend woord van Veuillot van toepassing — hij was een fanatieke rooms-katholiek — dit woord namelijk: Zolang wij in de minderheid zijn **eisen** wij vrijheid op grond van **UW** beginselen, maar zodra wij in de meerderheid zijn **onthouden** wij u die op grond van **ONZE** beginselen.

★ ★ ★

Het moet voor iedere onbevangen beoordelaar duidelijk zijn dat het werken overeenkomstig de doelstelling om de V.U. en het kommunistische elkaar radikaal e totaal uitsluiten.

In de C.P.N.-Statuten leest men de zinsneede in de statuten van alle kommunistische partijen te vinden is, nl. dat „Godsdienstige overtuiging of lidmaatschap van een kerk geen beletsel zijn voor het lidmaatschap van de Partij”. Maar deze uitspraak wordt volkomen uitgehold, ja, zinloos gemaakt door wat daar onmiddellijk op volgt, dit namelijk: „De Partij staat de leden echter niet toe propaganda, welke tegen haar ideologische grondslagen is gericht, te maken.” Want volgens Marx en Lenin is de beschouwing dat elke religie een „opium van het volk” is de hoeksteen (Eckpfeiler) van het marxisme!

En wat de democratie in de partij betreft: dat is het „democratisch centralisme”. Het wordt zo geformuleerd: „Nadat door de betrokken instanties de discussie is gesloten en de besluiten zijn genomen, moeten zij onvoorwaardelijk (!!) door de leden van de Partij worden uitgevoerd. Ook door hen die het er niet mee eens zijn”. Wie de uitgestippelde partijlijn niet volgt wordt geëxcommuniceerd.

Intussen hebben meer dan 200 afgestudeerden van de V.U., meer dan 300 leden van de wetenschappelijke staf en een 2000 studenten zich uitgesproken vóór de toelating van kommunisten in de bestuursinstanties van de V.U.

Toen ik dat alles gelezen had dacht ik aan een bekend woord van Lenin, dit: „Eerst zullen we Oost-Europa zien te krijgen, dan de massa's van Azië en ten slotte zullen we de Verenigde Staten insluiten, die het laatste bastion van het kapitalisme zullen vormen. We zullen er niet voor hoeven te vechten, want het zal ons als een overrijpe vrucht in handen vallen. We moeten ons verzekeren van de medewerking van onderwijzers, leraren in de scholen en aan de universiteiten, van luchthartige predikanten, pacifisten en wereldhervormers om zo een bepaalde geestgesteldheid in de gedachtengang van de kapitalistische jeugd op te roepen, die hen er voor altijd van zal weerhouden deel te nemen aan een bloedig conflict met de zaak van het communisme.”

De kommunistische studenten aan de V.U. handelen trouw naar dit woord van Lenin. En blijkbaar met veel succes!

De cijfers liegen er niet om!

Van de Zending

BRIEFWISSELING

(Soemba-Borneo 94)

De verlofperiode van de familie Goossens leidde tot versteviging van de contacten tussen de Nederlandse en Soembanese gemeenten. In vele gemeenten is verteld over het werk, dat op Soemba mag worden verricht en over het leven van onze zusters en broeders daar-ginds.

Toen ds Goossens één van de conventsvergaderingen bezocht, heeft hij gelegenheid ontvangen de groeten van de Soembanese kerken over te brengen. Dat sloeg aan. En het is verblijdend, dat toen spontaan besloten is hen een brief te schrijven. Tekenen van verbondenheid-in-de-Here. Een band, die voor alle gemeenten geldt, die ook door allen beleefd wordt. En waarvan ds Goossens op Soemba vertellen kan.

De brief luidt als volgt:

Landelijke Vergadering 1976
van de Gereformeerde Kerken
(vrijgemaakt buiten verband)

Aan de Vrijgemaakte Kerken
van Oost Soemba,
p.a. de Weleerw. Heer B. A.
Lado, penulis I, Oost Soemba,
Indonesia.

Kampen, 6 maart 1976

Geachte broeders en zusters,
De landelijke vergadering van afgevaardigden van de Gereformeerde Kerken Vrijgem. heeft op haar vergadering van 6 maart kennis genomen van uw brief d.d. 2, 3 september 1975, welke zij door bemiddeling van ds P. P. Goossens ontving.

Zij heeft met blijdschap uw getuigenis aangehoord, waaruit blijkt, dat ds Goossens zijn arbeid in uw midden getrouw verricht.

De vergadering heeft met vreugde ds Goossens in haar midden ontvangen en van hem een en ander over u en over zijn arbeid onder u mogen vernemen.

De kerken stellen het zeer op prijs, dat ook op deze wijze de contacten met u als zusterkerken worden onderhouden en zij spreken de hoop uit, dat de arbeid van ds Goossens in uw midden moge bijdragen tot opbouw van uw kerken en tot versterking van de band met de kerken in Nederland. De Nederlandse kerken wensen die band met u te bewaren en te versterken en zij zullen in de toekomst gaarne blijvend op de hoog-

te gesteld worden van uw arbeid in de Here.

In voorkomende gevallen zullen ook wij gaarne het contact onderhouden door bemiddeling van de Goossens.

De Nederlandse kerken wensen u bij alles Gods zegen en de leiding van de Heilige Geest toe.

Met broedergroeten en hoogachting,

Namens de landelijke vergadering der Vrijgemaakte kerken, gehouden te Kampen 1976,
W. Vis, voorzitter
C. van Leeuwen, 2e voorz.
H. L. Faber, 1e secretaris
J. D. Houtman, 2e secretaris

Kerknieuws

Bedankt voor Den Helder: Ds A. H. Algra te Sliedrecht.

Beroepen te Den Helder: Kandidaat R. Brands te Amsterdam.

Beroepen te 's-Gravenhage: Ds J. D. Janse te Haarlemmermeer-Oostzijde.

Ds J. Waagmeester — 14 juni jl. was het veertig jaar geleden, dat Ds J. Waagmeester bevestigd werd in het ambt van Denaar des Woords in zijn eerste gemeente Oosterzee (Fr.). Vandaar vertrok hij naar Murmerwoude op 21 februari 1943. Baarn werd de derde gemeente waaraan Ds Waagmeester zich verbond op 13 oktober 1948. Op 13 maart 1955 deed hij intree in de kerk te Hasselt (Ov.) om tenslotte op 17 oktober 1965 predikant te worden in de kerk te 's-Gravenhage-Zuid/West. Op 1 maart 1975 ging Ds Waagmeester met emeritaat. Hij is thans ruim 65 jaar.

Ds H. van Ommen — Ds H. van Ommen te Arnhem werd zondagmiddag 13 juni jl. in het gemeentehuis te Arnhem opgenomen voor een kaakoperatie.

Ds J. Schelhaas — Ds J. Schelhaas, voorheen (syn.) gereformeerd predikant te Delft-Abts-woude en overgekomen tot onze kerken, werd door de klassis Enschede in haar vergadering van 10 juni jl. ontvangen voor een christelijk gesprek. Dit gesprek met Ds Schelhaas is zeer bevredigend verlopen. Het ligt in de bedoeling, dat Ds Schelhaas op zondag 27 juni a.s. intree zal doen in de kerk te Zwolle in een kerkdienst in de Zuiderkerk, die begint om 7.00 uur n.m., na tevoren in de mor-

De kerkeraad van de Vrijgemaakte Gereformeerde Kerk van Heerde geeft met diepe droefheid kennis van het plotseling overlijden van broeder

EIBERT TIMMER

Hij werd 48 jaar en mocht de gemeente vier jaar lang als diaken dienen.

Trooste onze Vader vooral zijn vrouw en kinderen.

Psalm 23

Namens de kerkeraad,
E. Thomassen, praeses
A. Hartkamp, scriba

gendienst op dezelfde zondag in hetzelfde kerkgebouw te zijn bevestigd door Ds Z. G. van Oene te Kampen.

Kampen — De kerkeraad nam met algemene stemmen het besluit tot het beroepen van een vierde predikant. Tot uitvoering van dit besluit zal worden overgegaan onmiddellijk na informatie van de gemeente en nadat de gemeentelieden gelegenheid gehad hebben desgewenst te reageren.

Student W. H. Louwerse — De vergadering van kerken in de regio Arnhem, d.d. 24 mei 1976 gehouden te Arnhem, verleende tot 1 september 1977 preekconsent aan student W. H. Louwerse, die studeert aan de Theologische Hogeschool te Apeldoorn. Zijn adres is: Muldersdreef 665 te Apeldoorn.

Uitnodiging voor 19 juni

De Stichting Kinderwerk Timothüs heeft enige tijd terug een beroep op u gedaan i.v.m. de aankoop van een nieuw onderkomen. De reacties waren, uit alle windstreken, zo overweldigend, dat het eerstbenodigde bedrag al voor de streefdatum binnen was. De aankoop vond plaats, met de inrichting werd meteen begonnen. Met als resultaat dat u op 19 juni a.s. tussen 11.00 en 18.00 uur het nieuwe huis kunt bekijken. Het adres is: Beukenlaan 18 (aan de ventweg van de zgn. rondweg). Niet overbodig te vermelden dat bestuur en teamleden heel erg blij en dankbaar zijn!

Studenten echtpaar
zoekt

EEN ETAGE
in Amsterdam.

T. v. Ede,
Telefoon 020-433502.

PLAATS
UW FAMILIEBERICHTEN
IN DIT BLAD

1926 **Leendert de Ruiter** 1976

Weyntje Maaskant

Op 24 juni a.s. hopen vader en moeder
50 jaar getrouwd te zijn.

We zijn blij en dankbaar dat de Here hen al die jaren met Zijn goedheid en trouw omringd heeft.

Dit blijde feit willen we in familieverband vieren op 23 juni a.s.

Er is gelegenheid het gouden bruidspaar op die dag te feliciteren in Restaurant „Plaswijck“, C. N. A. Looslaan 9, Rotterdam-Hillegersberg, 's middags van half 5 tot half 7.

Dick en Joke - Edmonton, Canada
Aat en Ria - Nuenen
Leo en Clarie - Sliedrecht
Gerard en Sary - H. I. Ambacht

Korresp.adres: Kerstant v. d. Bergelaan 13a,
Rotterdam-Hillegersberg

Ds O. Mooiweer

Verkondiging en Verwachting

In dit boek schildert ds Mooiweer twee belangrijke aspecten van de Kerk des Heren: zij verkondigt getrouw het Woord, in liefdevolle onderwerping aan Zijn gezag, en leeft in gehoorzaamheid naar Zijn grote dag toe, die zij met verlangen verwacht.

De auteur heeft zijn stof als volgt ingedeeld:

1. De prediking van het Evangelie. 2. De dienst van de diaken. 3. Tongentaal en gebedsgenezing. 4. Kerk en geloofsbelijdenis. 5. Het gezin in de branding. 6. Leven uit het Woord.

Het boek leent zich uitnemend zowel voor persoonlijke meditatie als voor gezamenlijke bespreking; het is geschreven in een boeiende stijl, uitgevoerd als zg. paperback, met een fraai omslag van Jeremias Eenkhoorn, telt 136 pagina's, en kost f 14,90. Een fijn cadeau — voor uzelf of iemand aan wie u iets goeds wilt geven! Bestel omgaand bij de boekhandel of rechtstreeks bij de uitgever:

BUIJTEN & SCHIPPERHEIJN
AMSTERDAM

Valkenburgerstraat 106 — Postgiro 22960

Redactieleden

Drs H. de Jong
Mr. dr J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds E. R. Postma
Ds H. Smit
Dr H. E. S. Woldring

Adres van de Redactie

K. Muller
H. Pootlaan 242,
Alkmaar
Telefoon 072-16767

Advertenties en druk

Drukkerij
„Steenbergen“,
Nooitgedacht 3, Zeist
Tel. 0 3404 - 12452

Abonnementsprijs:

f 30,— per jaar of
f 16,— per half jaar.
Buitenland f 40,— p.j.
of f 57,50 p. luchtpost

Giro 40 49 45

Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen: uiterlijk tot 15 november.

Geref. Persvereniging „Opbouw“

Abonnementenadministratie
Merelhoven 273
Capelle aan den IJssel
Tel. 010 - 50.41.78

Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

SW
voorop op voor van 78